

ULTIMUL OM

Nicanor a dispărut. Definitiv, de astă dată.

Avea viciul dispariției, pe care și-l asuma discret, dar mai presus de toate trăia bucuria întâlnirii. Și unde altundeva ar fi putut culege roadele ei decât la cafenea? Iată de ce cafeneaua a devenit pentru el un fel de *han al Ancuței* unde călători însetați au deprins obiceiul de a se opri din drumul vieții pentru a zăbovi un ceas împreună. Era un mod de a-și încărca bateriile, pentru unii. Alții, scriitori cu patalama, ori doar începători, testau efectele unor născociri literare. Plasticienii se livrau voluptății rostirii, ei, care, mărturisit au ba, umpleau pânze după pânze cu viziunile lor colorate, noapte după noapte, într-o muțenie absolută. Câte un om de rând pripășit pe acolo era fericit pentru simplul fapt că e acceptat în sânul acestei comunități restrânse, unde vorba iute era la mare trecere, semn evident al unei libertăți de expresie neîngrădite. Și cu toții dezbăteau problemele politice ale zile, ca la *fierăria lui Iocan*, ori *soarta firului de iarbă în epoca contemporană* ca în poemul unuia dintre comeseni. La fel de adevărat e că, cel puțin unul dintre ei, Omul de hârtie cu coperti de carton, care pusese pe picioare o editură artizanală, acolo își instalase „biroul” principal.

Iar Nicanor altceva nu face decât ascultă și se rostește.

Apoi dispare. Și numai Dumnezeu știe în ce hrube și unghere se retrage. Iar de-ar fi să-i dăm crezare, atunci am zice că se retrage într-o firidă scobită în stâncă într-un cătun situat între munte și mare, dincolo de marginea marginii.

Nicanor a văzut lumina zilei într-un sătuc pitit între dealurile înierbate din inima Transilvaniei. A crescut în duhul blândeții, în ascultare și rugăciune. Bunica dinspre tatăl lui îl învățase să fie bun, smerit, blând și generos. De la ea a învățat să iubească mai presus de orice oamenii, pe fiecare în parte, dar și omenirea, întreaga omenire. Și el simțea pe ascuns, atunci când se pitea, seara, în spatele bunicii sale, unde se făcea cărămidă fierbinte – o altă cărămidă luată direct de pe sobă și înfășurată în cârpe, bunica și-o punea la picioare – căldura îmbrățișării: era ca și cum ar fi cuprins, cu mânuțele sale de prunc oleacă rahitic, dar cu un suflet de uriaș, întreaga omenire.

Așa s-a întâmplat în prima copilărie.

În a doua copilărie Nicanor a descoperit litera plumbuită. Și atunci s-a pus pe citit. A citit toate cărțile adunate de tatăl său, apoi pe cele din biblioteca școlii care funcționa în castelul unui grof el însuși mare colecționar de cărți, după cum a aflat mai târziu, după care a devorat cu nesăț cărțile din biblioteca comunală. Citea neîntrerupt ore în șir, iar atunci când se desprindea de cărți și ieșea în lume se simțea cu un cap cel puțin deasupra celui mai înalt bărbat din ținut. Îngrijorat, fratele său cel mare a apărut într-o zi însoțit de un prieten de-al lui de la oraș, mare inspector de limba și literatura română în județul lor, care l-a chestionat pe Nicanor cu destulă severitate, conchizând, la sfârșitul „consultației”, că ar trebui să i se interzică

pruncului categoric să citească și altceva decât ceea ce era indicat în programa școlară. Drept urmare, acesta se repezi cu și mai mare furie asupra rafturilor bibliotecii comunale vegheate cu duioșie de o doamnă al cărei chip avea o paloare foarte asemănătoare cu galbenul stins al filelor de carte. Încă de pe atunci începuse să devină *ultimul om*, la școală diriginta lui se lepădase de el și îl proteja evident pe fiul unui polițai instalat de curând în comună, un mucea lui flaimucea miop, cu obrazii plini de bube, care le flocăia pe fete de le săreau fulgii și ele în loc să-l evite, se lăsau cotrobăite guițând de plăcere...

Adolescența a avut pentru el gustul eșecului repetat. A pierdut, rând pe rând, toate războaiele pe care le-a purtat. A fost silit să învețe lecția aspră a renunțării, amânării și așteptării. Senzația că *eultimul om*, care nu există decât ca proiecție a sa într-un viitor cețos, tenebros, incert, s-a accentuat. Pe lângă alte vicii, mai mult sau mai puțin maligne, a deprins viciul dispariției. Dispărea, de pildă, în toiul unei dispute, lăsându-și partenerii cu frazele începute și neterminate; pleca fără să se uite înapoi. Sau dispărea în mijlocul unei petreceri. O făcea atât de discret încât nimeni nu-și dădea seama, abia într-un târziu, dacă cineva îi remarca lipsa, ceilalți ridicau din umeri, să fi fost printre ei în noaptea aceea?! Sau, mai bine nu se înfățișa la întâlnire, dispărea înainte de a fi apărut, cum ar veni. Avea desigur justificările sale, îi plăcea să creadă că instituie dictatura imaginarului asupra realului, că epuizează în imaginar ceea ce n-ar fi putut decât să-l plictisească în realitate. Aproape toate poveștile sale de iubire, tumultuoase, la început, s-au isprăvit astfel. Pentru el, adolescența e oul cel fals în cuiarul vieții.

În prima sa tinerețe Nicanor s-a livrat excesului. Atunci a experimentat cu fervoare limita, coborând în abisul foamei și al beției, al tuturor formelor de beție, mai puțin cea sexuală, de la devoțiunea mistică la prăbușirea în zoaiele și nămolul excesului de alcool.

Nu e de mirare că în a doua sa tinerețe Nicanor s-a retras din lume. Și-a luat bocceluța cu puținele lucruri de care avea absolută nevoie și a pornit în pribegie. A bătut la poarta primei mănăstiri ortodoxe unde a fost primit fără multe formalități. A plecat mulțumind, dar deloc mulțumit. A intrat apoi în a doua mănăstire unde a fost la fel de lesne primit. Dar nu a stat multă vreme nici acolo, căci el căuta odihna în Hristos și dădea peste pizmă, bârfă, delăsare. A trecut munți și ape ca să adaste într-o mănăstire taoistă. A zăbovit câțiva ani acolo, răpit de felul cu totul miraculos în care liniștea lumii se topea în abisul tăcerii dintru începuturi. Dar a trebuit să plece, căci trăind cu totul abstras de la cele lumești, cufundat în abisul tăcerii, Nicanor a început să resimtă dorul rostirii. Și s-a adresat bananierului de alături, păsărilor din preajmă, peștilor invizibili din bazinul cu apă cristalină, frunzei, pietrelor și firului de iarbă, dar s-a vădit că nu e de ajuns.

Și atunci Nicanor a revenit printre oameni. Așa se face că, la bătrânețe, cafeneaua a devenit pentru el *templu*, un loc, adică, în care se oficiază *religia întâlnirii*.

Însă Nicanor a dispărut iar. Definitiv, de astă dată.

Făcând curat în garsoniera unde Nicanor și-a dus traiul la bătrânețe, menajera sa a dat peste niște terfeloaie pe care scria *Caiet sinucigaș 1, 2, 3 ș.a.m.d.* Bineînțeles că, negăsindu-le nici un rost, nu a făcut totuși prostia de a le

arunca la gunoi, ci le-a predat unuia dintre prietenii săi de cafenea. Omul de hîrtie cu coperti de carton a socotit că textele de acolo, sau măcar o parte dintre ele, merită a fi cunoscute de toată lumea. Așa s-a născut cartea aceasta. Este un mic omagiu postum adus *ultimului om* care știa citi urmele rostirii pe albul tăcerii.

NOTAȚII DISPARATE

Dumnezeu s-a retras din lume. Lucrurile au rămas goale ca niște cochilii. Unele sunt pline de nisip sau de pământ. Altele au fost curățate, vopsite și înșirate în chip de mărgele. În altele ard mici lumânări în amintirea zeului dispărut.

Dumnezeu este dincolo de ființă și neființă, dincolo de conceptele despre El, dincolo de atributele Sale cele mai înalte și sublime, dincolo de orice înțelegere. El locuiește în vidul primordial și tăcerea îi este limbaj. A zăbovi într-însul înseamnă a sparge Eul.

Afirm că, decât să mă laud cu un roman, sau cu mai multe culegeri de nuvele și povestiri, ba chiar cu o suită de piese de teatru, prefer să mă rostesc. Treaba Scribului e să le treacă în scris. Se adună, astfel, în taină, texte, se alătură, astfel, pe nesimțite, fragment lângă fragment. Patimă de colecționar: din toate călătoriile mele m-am ales cu o grămăjoară de pietre.

E un mod de a recepta lumea pe pipăite.

E un mod de a-mi pipăi marginile (limesul existențial!).

E un mod de a-l amușina pe Dumnezeu.

Chiar, ce prejudecăți am?

Încerc să gândesc liber, să mă comport dezinhibat și spontan, în disprețul convențiilor și prejudecăților de orice fel. Asta nu înseamnă c-aș fi la adăpost de așa ceva. Sunt tolerant până la un punct căci nu-mi place fanatismul. Detest vulgaritatea, mitocănia, trufia. Nu e adevărat că aș prefera compania oamenilor de rând, căci mă simt mai liber în preajma artiștilor, cugetătorilor liberi sau înregimentați, snobilor & compania. Am spus-o și o repet: aș fi fericit să las în urma mea o umbră luminoasă...

Sper ca nici măcar prejudecata lipsei de prejudecăți să n-o am.

Iubirea cea mare nu are nevoie să fie irigată de izvorul dorinței. Planând deasupra mlaștinii instinctelor, ea va face din întâlnirile de fiecare zi, de fiecare ceas, ale privirilor, ale mâinilor și buzelor, din atingerile trupurilor și din salturile și răsucirile cuvintelor un dans, care este o risipă de grație, suplețe și bucurie împărtășită. De altminteri, bucuria nici nu există dacă nu este împărtășită; o bucurie egoistă este un atentat la bunul simț, o mostră de egoism și nesimțire care trimite insul înapoi, în lumea cavernelor. Iar ca dans iubirea nu are nici o finalitate; este artă pură, pământ al făgăduinței. Un dans fără început și fără sfârșit, aceasta e iubirea, sau măcar amintirea lui,

înscrișă în memoria umanității... O dără, o urmă a sa se răsfrânge asupra conștiinței fiecăruia.

Prietenia, ca și iubirea, are nevoie de întâlniri. Chiar dacă acestea au loc doar prin intermediul epistolelor, de pildă, ele sunt imperios necesare, ca să mă exprim astfel... Unul dintre prietenii mei se află în preajma sărbătoririi vârstei de 50 de ani. S-a întâmplat să fie la intrarea în noul mileniu, într-un februarie lălău și balcâz. Având un acut simț al colosalului, acesta visa mari cataclisme: geruri cumplite, nămeți până la streșinile caselor, viscole; așa și nu altfel ar fi trebuit natura să preîntâmpine intrarea sa în cel de-al doilea lustru. Când colo, afară e cald, muștele s-au trezit la viață între geamurile prăfoase, linse de o lumină sălcie, nesănătoasă, vacile domnului foșgăie pe sub gardurile putregăioase, câinii își lasă uitate bucăți de blană pe gardurile din plasă de sârmă ruginită, iar oamenii umblă ca beți printre picioarele rășchirate ale zilei.

Uriasă dezamăgire: pe măsura așteptărilor. În plus, nici prietenul său cel mai bun, poetul, n-a dat nici un semn, ca niciodată, anul acesta. Taman. Și atunci s-a pus pe citit...

MELANCOLIA

Melancolia este liniștea de după cutremur. Echilibrul interior e rupt, plăcile tectonice ale ființei sunt deplasate, încălecate unele peste altele, peste ruinele edificiului existențial trece lună. Te uiți în jos și ți se pare că n-ai tras barca de la mal. Asta ce-o mai fi? E un vers celebru al cărui sens îți scapă. De fapt îți scapă sensul. Nimic nu are nici o noimă. Haosul domină o lume încremenită în vid. Din acest impas nu se poate ieși. Ai dormi până la sfârșitul lumii, dar nu poți închide un ochi. Melancolia contemplant dezastrul incapabilă să schițeze un gest, nici de implicare, nici de detașare. Ea este dezastrul însuși care se contemplant incapabil să... și atunci se trezește vocea patriotului național: „Mișcă, loază!” și o seamă de soldăței cu cazmale în mâini, însoțiți de câini, apar, soldățeiii sapă, câinii amușină, doar, doar vor da de niscaiva supraviețuitori, molozul răscolit, eliberează o duhoare de leș, se-aud scâncete și vaiere în praful care acoperă soarele, melancolia se simte trântită pe o masă de operație și hăcuită fără chef și mai ales fără nici o logică. Și atunci se ridică de-acolo, înaintând chinuit, așa sângerândă, prost cusută, ca un Frankenstein total debusolat, înspre un cotlon, un ungher din fundul lumii...

A bătut în fundul lumii cineva? Nobody.

PLICTISEALĂ

Afară e vipie, din când în când se iscă din senin o rafală care izbește ușa deschisă imprudent a garajului, izbind-o cu o forță dementă și cu un zgomot infernal, de mașina proaspăt vopsită, miroase a deșert, amicii – literari sau nu – se strâng grupuri-grupuri să se ducă într-o crâșmă cu grădină la o bere unde se înfierbântă teribil discutând toate subiectele de politică internă și externă la zi, plus noutățile din lumea artistică.

Înăuntru e răcoare și toate ar fi bune și frumoase dacă n-ar da năvală, la intervale regulate, câte un muscoidintr-acela bont, albăstrui care face viraje incredibile, lupinguri spectaculoase, își dă drumul în picaj, urcă și coboară cu motoarele turate la maximum; gălăgia e insuportabilă și, după ce l-ai păcălit, trăgând perdeaua și ademenindu-l, 99 % din cazuri acceptând provocarea și izbindu-se de geam să-l spargă precum niște kamikadze pe invers care se aruncă în gol ca să-și scape pielea iar nu să-l salveze pe Împăratul muștelor și implicit Regatul jegului și gunoaielor veșnice, te uiți la părosul animăluț albăstrui înaripat cum alunecă împingând din piciorușe pe apa înghețată a sticlei ca un campion al gheții, care evoluează cu o măiestrie sinucigașă, tragi perdeaua la loc ca pe un giulgiu, o împingi discret cu ambele mâini prinzând vietatea în plasă, o simți cu buricul degetelor, apoi îi tragi un bobârnac care o trimite urgent pe lumea cealaltă, vai!,

de-ar ști vedanțiștii cu ce te ocupi tu, scriitor ignorat de tine în primul rând, ar interveni hotărât pe lângă asprii lor zei să-ți ia înapoi, pe vecie, harul. Pedepsa zeilor din cerul Vedantei e mai cumplită însă căci, o dată crima înfăptuită, ucigașul rămâne cu obsesia zgomotului de motorasă de avion de luptă în cap; dar nu e numai atât, nu sunt numai auzeniile, ci și vedeniile care îl chinuie; peste tot el vede puncte negre-albăstrui în mișcare, așa încât privindu-l de departe cum se învâрте ca un titirez, aleargă, se repede interpestiv când într-o parte când în cealaltă, fix ca muscoiul care acum zace pe fundul găleții de gunoi sau plutește pe apa trasă de la WC înspre gura canalului și de acolo mai departe, cu puțină imaginație îl puteți contempla în gura chitului, dragi ascultători și telespectatori...

UN PICTOR CAM TRECUT, DESTUL DE CUNOSCUȚ

Se întâmplă să nu ies în lume săptămâni în șir. În astfel de perioade ascetul din mine își cere obolul și-l primește cu vârf și îndesat. Fie că mă retrag în odaia mea, care seamănă cu o cochilie, fie că mă îndepărtez, preferând intimitatea munților: aerul înălțimilor îmi face bine, îmi exaltă voința și îmi dă putere.

După ultima dispariție, mai scurtă ca de obicei, am coborât din nou în urbe. Primul ins pe care l-am întâlnit a fost un pictor cunoscut, care ședea singur la o masă, într-o tavernă înaltă, colorată, în fața unui pahar de vin roșu. M-am așezat lângă el și, pentru că doream să-l întreb oarece, nu mai știu exact ce, „Nu mai beau bere”, mărturisii el, văzându-mă că mă uit întrebător la pahar. „Pur și simplu nu mai pot. Organismul nu mai suportă, așa că am trecut pe vin.” Din una, din alta, cum se întâmplă în atari împrejurări, omul a trecut la mărturisiri de credință: „Sunt comunist și sunt ateu. Dar zeii mei nu sunt nici Marx, nici Engels, nici Lenin, nici Mao, nici Troțki, ci extremiștii de stânga sud-americieni: Che Guevara, Jose Marti, Simon Bolivar, Sandino, Fidel. Pentru dâșii sunt în stare să-mi pun la bătaie agoniseala. Pentru dâșii sunt capabil să mă sacrific.”

Știam că e de stânga, acum câțiva ani îmi vorbea exaltat despre proiectul unei expoziții, care își dorea să

readucă în actualitate imaginea proletarului, inițiativă care ar fi trebuit să evite clișeele, poncifele și idealizările ideologizante, care obosiseră în ultimul hal tema, sfârșind prin a o compromite. Își căuta un parlagiu sau mai mulți atunci, cunoscut fiind faptul că artiștii plastici mânuiesc cu proverbială dificultate cuvântul. Amicii săi literari se făcuseră că plouă, atunci, căci proiectul li se păruse o bizazerie dacă nu chiar o prostie.

Singurătatea lui e acompaniată de nostalgie. Îl înțeleg foarte bine pe un fost profitor: securist, director, șef de fermă, cântăreț din frunză, activist, care suspină după „binefacerile celui alt regim”; el suspină după privilegiile pierdute, sărmanul. Și e un ipocrit fără pereche, deoarece, de regulă, el a fost între primii care, după Revoluție, s-au pus în fruntea bucatelor. Îi înțeleg, de asemenea, pe bieții proletari – aceia pe care amicul meu îi compătimizește și în numele cărora s-a guvernat așa cum s-a guvernat –, care nu încetează să suspine după „binefacerile celui alt regim”: ei suspină după slujbele sigure – pierdute, după mașina și apartamentul pe care au trebuit să le vândă ca să aibă din ce trăi. Nu îi înțeleg însă pe tinerii care laudă „binefacerile celui alt regim” din ignoranță, inconștiență ori prostie crasă căci „grija partidului”, invocată de ei, a fost strânsoarea călăului dar pe gâturile lor fragede urmele nu se văd. Și, recunosc, îi înțeleg și mai puțin pe inșii de teapa acestui pictordestul de cunoscut, are în jur de șaiszeci de ani, care, în pofida monstruoziității dovedite a regimurilor totalitare – comuniste sau naziste – în pofida falimentului economic și politic, împotriva tuturor evidențelor, se declară senini „atei și comuniști”. Nu mă pot împiedica să nu adaug: senili de senini. Și nu pot să nu mă gândesc la un cunoscut pictor italian – Guttuso, dacă-mi aduc bine